

Ohje vesialueiden omistajille asianomistajan pysyväissuostumuksen antamisesta viranomaisille

Asianomistajan pysyväissuostumuksella tarkoitetaan valtakirjaa, jolla asianomistaja, tässä tapauksessa vesialueen omistaja, valtuuttaa poliisin ja/tai syyttäjän toimimaan tämän kirjallisen suostumuksen mukaisesti ilman tarvetta tiedustella asianomistajan kantaa jokaisessa samankaltaisessa tapauksessa uudestaan.

Valtakirjalla mahdollistetaan poliisille ja syyttäjälle valtuudet sakottaa ja/tai saattaa rikoksesta epäilty esitutinnan kohteeksi rikoksessa, johon tarvitaan asianomistajan suostumus. Asianomistajarikoksissa poliisilla/syyttäjällä ei ole toimivaltuutta tehdä asialle yleensä mitään ilman asianomistajan erillistä suostumusta.

Miksi antaa asianomistajan suostumus? Kalastuksenvalvonnan tehokkuuden ja oman oikeusturvan varmistamiseksi. Rikkomuksen tai rikoksen tekijä saa rangaistuksen ja asianomistaja mahdollisen korvauksen. Tällä turvataan kalaveden hoitotoimien toteutumista ja kalakantojen säilymistä.

Miksi asianomistajan suostumus tarvitaan? Kalastuslaissa tietyt rikkeet ja rikoslaissa tietyt rikokset ovat niin sanottuja asianomistajarikoksia, joiden osalta poliisilla tai syyttäjällä ei ole valtaa rangaista tekijää ilman asianomistajan suostumusta. Poliisi voi ottaa tutkittavakseen ja/tai sakotettavaksi asianomistajarikoksen vain siinä tapauksessa, että asianomistaja vaatii rikoksesta epäillylle rangaistusta. Asianomistaja voi halutessaan peruuttaa rangaistusvaatimuksensa kesken esitutinnan, jolloin poliisi lopettaa asian tutkimisen.

Mitä asianomistajan suostumus mahdollistaa? Poliisin osalta asianomistajan suostumus mahdollistaa sakon tai sakko- ja rangaistusvaatimuksen antamisen sekä rikosilmoituksen tekemisen. Syyttäjän osalta asianomistajan suostumus mahdollistaa sakkorangaistuksen antamisen tai syytteen nostamisen tietyissä tapauksissa sekä asianomistajan korvausvaatimuksen ajamisen. Tuomioistuimen osalta asianomistajan suostumus mahdollistaa kirjallisen menettelyn käyttämisen suullisen oikeudenkäynnin sijaan.

Kuinka pitkään asianomistajan suostumus on voimassa ja miten suostumuksen voi perua? Asianomistajan suostumus on voimassa toistaiseksi tai määräajan, riippuen siitä, mitä kirjataan pysyväissuostumukseen. Suostumuksen voi peruuttaa, kunnes asia on ratkaistu. Peruuttamisesta on ilmoitettava kirjallisesti (esim. sähköpostilla) siihen syyttäjän kansliaan, joka käsittelee asiaa.

Mikä on mallivaltakirjan sisältö?

Valtakirjan alussa on varattu tilaa asianomistajan eli käytännössä vesialueen omistajan edustajan tietojen täydentämistä varten. Jos asianomistajalla ei ole y-tunnusta, sitä ei luonnollisesti tarvitse merkitä valtakirjaan, vaan kohdan voi jättää tyhjäksi. Mahdollisuuksien mukaan vesialueesta voidaan liittää valtakirjaan karttaliite ja valtakirjaan tulee merkitä, onko karttaliitettä toimitettu valtakirjan mukana.

Kohdan yksi (1) vaatimus tarkoittaa, että asianomistaja vaatii, että poliisi tekee kalastusrikoksista, kalastusrikkomuksista ja luvattomista pyynneistä rikosilmoituksen. Tällä ilmaistaan ne rikosnimikkeet, joihin ylipäänsä halutaan puututtavan.

Kohdan kaksi (2) vaatimus rangaistuksesta on olennainen, koska rangaistusta on nimenomaisesti vaadittava, jotta viranomainen voi aloittaa asiassa toimenpiteet. Rangaistuksen vaatiminen on nimenomaisesti käytävä ilmi suostumuksesta.

Kohdan kolme (3) vaatimus tarkoittaa, että asianomistaja antaa suostumuksensa sakkomenettelylle kalastusrikkomusten ja luvattonta pyyntiä koskevien rikosten osalta. Vaatimukseen tulee kirjata minkä

suuruinen vahinko (enintään____) on vielä siedettävissä sakkomenettelyn käyttämiseksi, koska sakkomenettelyssä asianomistaja ei voi vaatia vahingonkorvausta. *Esimerkki: Asianomistaja merkitsee valtakirjaan että: "Suostumus sakkomenettelyyn on voimassa enintään __50__ euron vahingon arvoon saakka." Tällöin poliisi havaitessaan, että rikoksella on todennäköisesti aiheutettu yli 50 euron arvoinen vahinko, ei enää käsittele asiaa sakkomenettelyssä, vaan ryhtyy asiassa rikosilmoituksen tekemiseen. Mikäli vahinkoa on poliisin arvion mukaan aiheutunut alle 50 euroa, voi poliisi antaa rikokseen syyllistyneelle sakon, mutta asianomistaja ei saa vahingonkorvausta erikseen.*

Kohdan neljä (4) vaatimus tarkoittaa, että mikäli asia siirtyy tuomioistuinkäsittelyyn, asianomistaja vaatii korvauksena sille rikoksella aiheutunutta vahingon määrää ja pyytää, että syyttäjä ajaa viran puolesta asianomistajan ilmoittamaa korvausvaatimusta. Korvausvaatimus tulee olla yksilöity ja sen on hyvä perustua mahdollisimman pitkälle kirjallisiin todisteisiin (esimerkiksi kuitteihin ja laskuihin esineen arvosta ja/tai korjaamistoimenpiteistä). Syyttäjä ei ole velvollinen ajamaan asianomistajan korvausvaatimusta ja tästä syystä kohdassa pyydetään, että tässä tapauksessa tuomioistuin ottaa huomioon jo poliisille ilmoitetun korvausvaatimuksen. Mikäli asianomistaja on arvonlisäverovelvollinen, korvaus tuomitaan lähtökohtaisesti arvonlisäverottomana ja vaatimus tulee esittää arvonlisäverottomana. Suostuminen kirjalliseen menettelyyn tarkoittaa sitä, että asia voidaan tuomioistuimen niin päättäessä ja tiettyjen edellytysten täytyessä käsitellä ilman pääkäsittelyä kevyemmässä kirjallisessa menettelyssä eikä varsinaista istuntoa järjestetä.

Kohdan viisi (5) vaatimus tarkoittaa, että asianomistaja ei suostu asiassa sovitteluun. Sovitteluun suostuminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että mikäli asia etenee esitutkintaan, kutsutaan asianomistaja ja rikosentekijä sovittelutapahtumaan (eri asia, kuin tuomioistuinsovittelu, jota johtaa tuomari). Sovittelu vaatii kummankin osapuolen suostumuksen ja sovittelussa kuullaan kumpaakin osapuolta. Tavanomaista on, että mikäli sovinto syntyy, ratkaisu on kompromissi kummallekin osapuolelle.

Lopussa on varattu kenttä asianomistajan valtuuttaman tahon yksilöimiselle ja valtuuttajan allekirjoitukselle.

Mitä ovat keskeisimmät rikokset vesialueen omistajan näkökulmasta ja mitä niistä voi seurata?

1. Kalastusrikos (rikoslaki 48a:2 §)

Rikoslain 48a:5 §:n mukaan, jos kalastusrikoksella on loukattu ainoastaan yksityisen oikeutta, syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi. Kalastusrikokseen syyllistynyt on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, kalastusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kalastusrikoksesta ei voi antaa sakkomenettelyssä rikesakkoa, eikä päiväsakkoa. Kalastusrikos ei ole rikesakkolain (2016/986) mukaan erikseen rikesakolla rangaistavaksi määrätty. Kalastusrikosta ei voi käsitellä myöskään päiväsakkoasiana poliisin tai syyttäjän toimesta, koska laki sakon ja rikesakon määräämisestä (2010/754) mukaan sakkorangaistus voidaan määrätä rikkomuksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tuomioistuin voi tuomita sakkoa tai vankeutta, mutta kalastusrikos on ensin vietävä syytteen kautta tuomioistuinkäsittelyyn.

2. Luvaton pyynti (rikoslaki 28:10 §)

Rikoslain 28:15 §:n mukaan, jonka mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3, 6–9, 9 c eikä 10–12 §:ssä tarkoitetuista rikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Tärkeä yleinen etu aktualisoituu oikeassa elämässä harvoin ja tästä syystä asianomistajan suostumus on tarpeen sakon määräämiseksi ja/tai syytteen nostamiseksi. Luvattomasta pyynnistä voidaan tuomita sakkorangaistus.

Luvattomasta pyynnistä ei voida tuomita sakkomenettelyssä rikesakkoa, koska se ei ole rikesakkolain (2016/986) mukaan erikseen rikesakolla rangaistavaksi määrätty. Luvattomasta pyynnistä voidaan sen sijaan antaa laki sakon ja rikesakon määräämisestä (2010/754) mukaan poliisin määräämänä 20 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus ja tätä suurempa syyttäjän määräämä sakkorangaistus. Tuomioistuimien voi tuomita sakkoa tai vankeutta.

3. Kalastusrikkomus (kalastuslaki 12:118 §)

Kalastuslain 12:120 §:n mukaan, jos kalastusrikkomuksella on loukattu ainoastaan yksityisen oikeutta, syyttäjä saa nostaa syytteen vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi. Kalastusrikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistus.

Ainoastaan kalastonhoitomaksun suorittamatta jättämisestä voidaan tuomita rikesakko. Muiden kalastusrikkomusten osalta ei voida tuomita rikesakkoa, koska ne eivät ole rikesakkolain (2016/986) mukaan erikseen rikesakolla rangaistavaksi määrätty. Kalastusrikkomuksista voidaan sen sijaan antaa laki sakon ja rikesakon määräämisestä (2010/754) mukaan sakkomenettelyssä poliisin määräämänä 20 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus ja tätä suurempa syyttäjän määräämä sakkorangaistus. Tuomioistuimien voi tuomita sakkoa tai vankeutta.

Lopuksi

Kalatalouden Keskusliiton tuottama pysyväissuostumusmalli ja -ohje perustuu lainsäädäntöön, poliisihallituksen ohjeistukseen pysyväissuostumusmalleista ja osaltaan muiden viranomaisten käyttämiin pysyväissuostumusmalleihin. On huomattava, että pysyväissuostumusmallin osalta asianomistajalla voi olla erilaisia tarpeita, kuin mitä malliin on kirjattu oletuksena. Tällöin mallin muuttaminen on mahdollista, mutta se tulee kuitenkin tehdä harkiten ja ottaen huomioon alla luetellut ohjeet, jotta valtakirja mahdollistaa poliisille ja/tai syyttäjälle riittävät toimivaltuudet. Olennaista on se, että asianomistaja ja viranomainen ymmärtävät, mihin asianomistaja antaa suostumuksensa. Tämän vuoksi voi olla tarpeen, että asianomistaja käy läpi viranomaisen kanssa pysyväissuostumuksen sisällön ja neuvotteluiden perusteella tekee tarvittavia muutoksia, jos se palvelee molempia osapuolia pysyväissuostumusmallin tavoitteen – tehokkaamman valvonnan ja oikeusturvan – saavuttamisessa.

Vähimmäisvaatimukset pysyväissuostumukselle:

1. Tiedot suostumuksen sisällöstä (suostumus tietynlaisten rikosasioiden käsittelyyn joko sakkomenettelyssä tai tuomioistuimissa taikka molemmissa);
2. Suostuuko asiassa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun mukaiseen kirjalliseen menettelyyn;
3. Tieto rangaistusvaatimuksesta (vaatiiko asiassa rangaistusta vai ei);
4. Tieto vahingonkorvausvaatimuksesta ja siitä, minkä suuruinen vahinko on vielä "siedettävissä"; ja
5. Tieto siitä kuka edustaa oikeushenkilöä (etunimi, sukunimi ja yhteystiedot, josta prosessiosoite on usein varsin riittävä).

5.1 Oikeushenkilön osalta y-tunnus

5.2 Pysyväissuostumuksessa ei tarvitse olla tulevien asianomistajien edustajien osalta muita kuin nimi ja yhteystiedot (olennaista on se, että kaikki osalliset voidaan tarvittaessa yksilöidä ja heihin voidaan lisätietojen osalta yhteydessä)

Kalatalouden Keskusliiton tuottama pysyväissuostumusmalli ja -ohje on vapaasti sitä tarvitsevien käytettävissä. Keskusliitto huomauttaa, että malli ja ohje on lähtökohtaisesti suunniteltu vesialueiden omistajien tarpeiden pohjalta ja sen soveltamista muihin tilanteisiin tulisi harkita huolella. Lisäksi Keskusliitto

toteaa, että sen tuottaman mallin käyttäminen on sitä käyttävän vastuulla kokonaisuudessaan ja suosittelee mallia käyttävän tarkasti huomioimaan lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä tapahtuneet muutokset, suunnitellun käytön tarkoitukset ja olosuhteet sekä viranomaisten mahdolliset suositukset.

Pysyväissuostumusmallin ja -ohjeen on laatinut Kalatalouden Keskusliiton lakimies. Häneen voi olla yhteydessä tarvittaessa lisätietojen osalta. Lakimiehen sähköpostiosoitteeseen voi lähettää lisäksi kommentteja pysyväissuostumuksen toimivuudesta sekä pysyväissuostumuksen kehittämistarpeista ja/tai kehittämisideoista.

Pysyväissuostumusmallin ja -ohjeen laadintaan on saatu rahoitusta Maa- ja metsätalousministeriöltä kalastonhoitomaksuvaroista.

KALATALOUDEN KESKUSLIITTO

ASIANOMISTAJAN PYSYVÄISSUOSTUMUS VIRANOMAISELLE**Pysyväissuostumuksen antajan tiedot**

Valtuuttaja ("asianomistaja"): _____

Asianomistajan y-tunnus: _____

Asianomistajan/ asianomistajan edustajan puhelinnumero: _____

ja sähköpostiosoite: _____

Mukana karttaliite asianomistajan omistamasta vesialueesta: KYLLÄ ☐ EI ☐**Pysyväissuostumuksen tiedot**Asianomistajan omistamalla vesialueella (kiinteistörekisterinnumero: _____)
tehdystä kalastusrikkomuksesta, kalastusrikoksesta tai luvattomasta pyynnistä:

1. Asianomistaja vaatii, että poliisi laati sille ilmoitetusta tai sen toteamasta kalastusrikkomuksesta, kalastusrikoksesta ja luvattomasta pyynnistä rikosilmoituksen.

2. Asianomistaja vaatii asiassa rangaistusta.

3. Asianomistaja suostuu kalastusrikkomuksia ja luvattonta pyyntiä koskevien asioiden käsittelemiseen sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä, eikä vaadi asian käsittelyä tuomioistuimessa. Suostumus sakkomenettelyyn on voimassa enintään _____ euron vahingon arvoon saakka.

4. Sellaisten tapausten osalta, jotka siirtyvät syyteharkintaan ja tuomioistuinkäsittelyyn, asianomistaja toteaa seuraavaa:

a) Asianomistaja vaatii vastaajalle rangaistusta syyttäjän rangaistusvaatimuksen mukaisesti.

b) Asianomistaja vaatii korvauksena sille rikoksella aiheutunutta vahingon määrää ja pyytää, että syyttäjä ajaa asianomistajan ilmoittamaa korvausvaatimusta. Asianomistaja vaatii vahingonkorvaukselle laillista korkoa rikoksen tekopäivästä lukien.

c) Jos syyttäjä ei aja asianomistajan korvausvaatimusta, pyytää asianomistaja, että tuomioistuin ottaa huomioon poliisille ilmoitetun korvausvaatimuksen. Asianomistaja vaatii vahingonkorvaukselle laillista korkoa rikoksen tekopäivästä lukien.

d) Asianomistaja suostuu asian käsittelemiseen kirjallisessa menettelyssä.

5. Asianomistaja ei suostu asiassa sovitteluun.

Tällä valtakirjalla valtuutetaan _____
toimimaan em. pysyväissuostumuksen kohtien 1-5 mukaisesti. Tämä valtakirja on voimassa toistaiseksi /
määräajan _____ asti.

Valtuuttajan allekirjoitus ja nimenselvennys: _____

Paikka ja aika: _____